

El Calafell mariner torna a navegar

Aixiu JAC Patí Català Calafell

L'associació Patí Català Calafell es perfila com una de les més dinàmiques de Catalunya

Tot i que encara no té dos anys d'existència, l'associació Patí Català Calafell ha esdevingut una de les entitats més dinàmiques del moviment associatiu dedicat a la recuperació del patrimoni marítim i la navegació tradicional a Catalunya. Creada el gener de 2010 per un grup de calafellencs amants del patí català i de les tradicions marineres, Patí Català Calafell combina objectius de caire esportiu i cultural. Actualment disposa d'una flota de 30 patins i de la barca de vela llatina *Pal i Fusa*; i a la seva seu, ubicada en una històrica destil·leria del segle XIX, es restaura mitja dotzena de barques més, amb la participació d'un grup d'alumnes de formació ocupacional.

Un dels trets que caracteritzen l'associació Patí Català Calafell, que té prop d'un centenar i mig de socis, és aquesta combinació d'objectius esportius i culturals. Els primers se centren en l'aprenentatge i la pràctica de la navegació amb patins de vela. Aquest vaixell centenari, d'origen català i únic al món, té un vincle

molt important amb Calafell. El calafellenc Albert Ferrer va ser un dels constructors de patins més reconeguts, juntament amb Antoni Soler, de Badalona. Es va retirar l'any 1986, però les seves últimes embarcacions encara es conserven en mans de patinaires locals. Va prendre el relleu en Pere Pascual, que va començar a reparar patins el 1984 i continua en actiu. Se li atribueix la invenció de la barra escotera i la politja del carro, tal com s'utilitza actualment. El Club Nàutic de Calafell, fundat el 1967, va arribar a tenir més de cent patins, i va donar alguns dels millors navegants d'aquesta modalitat. L'associació Patí Català Calafell vol mantenir viva aquesta tradició esportiva i potenciar l'ús d'aquesta embarcació entre els calafellencs, des del seu varador de la platja. Consideren que el patí, per les seves prestacions i característiques tècniques, és un vaixell ideal per atraure navegants nous, sobretot joves, i a partir d'aquí, interessar-los per altres embarcacions de fusta i amb una tècnica de nave-

gació específica, com són les barques de vela llatina. En l'any i escaig de vida que té l'entitat, la flota de patins ha passat de 15 a 30 unitats.

Pel que fa als objectius culturals, Patí Català Calafell es proposa la recuperació i divulgació de la història i les tradicions marineres locals, i més concretament les relacionades amb les embarcacions de vela llatina, que antigament hi havien tingut molta presència. Els orígens mariners de Calafell es remunten a mitjan segle XIX, quan els primers pescadors es van començar a instal·lar de manera permanent a les anomenades «botigues», unes casetes de dues plantes utilitzades originàriament com a magatzem per als estris de pesca. Amb el pas del temps aquestes edificacions es van estendre al llarg de la platja, generant tot un barri de pescadors. Al final del segle XIX, la flota pesquera era d'una vintena de barques, que practicaven una pesca de subsistència, dirigida al consum local, a causa de la demanda limitada i, sobretot, de la dificultat

Joan Sol

A la Destil·leria de l'Hostal es reparen les embarcacions de l'associació, com la *Pal i Fusa*, la primera barca avarada a Calafell en els últims cinquanta anys.

Una d'aquestes famílies era la de l'escriptor Carlos Barral, que va deixar testimoni escrit de part del passat mariner de Calafell en alguns dels seus llibres. A *Catalunya des del mar*, la crònica de diversos viatges al llarg del litoral català, a bord del seu llaüt, el *Capitán Argüello*, Barral cita la qualitat dels fons marins i les condicions climàtiques com els elements que van convertir la platja de Calafell en un port pesquer tan important al llarg d'un segle. «Fons propers i vents propicis—escriu Barral— van fer créixer la marina velerera de Calafell, van fundar llinatges de patrons experts i afortunats, de perícia envejada de punta a punta de les costes del país». I en un altre moment alaba també la qualitat de les embarcacions locals: «Al llarg dels cinquanta anys que cavalquen sobre els dos segles, les barques calafellenques tenien fama de molt veleres, de veles ben tallades i a la mida de cada bastiment».

Ja no en queda cap, de barca d'aquella època, a Calafell. L'arribada del turisme a partir de la dècada de 1960, que va capgirar l'economia de les localitats costaneres, i la construcció de ports van despullar de barques les platges del litoral català. Feia més de mig segle que no s'avarava cap bastiment a la platja de Calafell fins que, l'agost de 2010, l'associació Patí Català Calafell va tirar a l'aigua la *Pal i Fusa*. Aquesta és una embarcació de vela llatina, construïda fa deu anys, a partir de models tradicionals de la costa

de traslladar el peix fresc. Però l'arribada del ferrocarril, el 1881, i la construcció de la primera fàbrica de gel, el 1918, van revolucionar l'activitat pesquera de Calafell. Al començament del segle xx hi havia una trentena de barques, dedicades majoritàriament a la pesca del bou. I a la dècada de 1920 la platja de Calafell ja era de les que tenia més fusta de tot el litoral, amb una flota de 108 barques de vela i rem.

A partir d'aquesta època van començar a arribar a Calafell els primers estiuejants, famílies benestants de Barcelona que s'hi van construir una torre o van habilitar algunes botigues de pescadors.

La *Montserrat*, construïda en la dècada de 1940 pel mestre d'aixa Casimiro, de Calafell, veurà la mar aviat.

Joan Sol

Joan Sol

Un patí a vela antic presideix l'accés a la seu de Patí Català Calafell. La flota de l'entitat té una trentena d'aquestes embarcacions.

catalana, i restaurada per membres de l'associació.

La *Palí Fusa* ha estat navegant aquests dos últims estius i disposa d'una tripulació consolidada de set o vuit persones, que traslladaran la seva experiència a les tripulacions de les altres barques que actualment es troben en diverses fases de restauració a la seu de l'entitat. Aquestes barques són: la *Montserrat*, la *Julieta* i l'*Elena*, tres barques de pesca calafellenques de les dècades de 1940 i 1950; la *Rocamar*, una altra barca de pesca de quatre metres i mig d'eslora; el *Dimitri*, un botet de vela llatina del 1988; i la més antiga de totes, el *Patria*, un bot de salvament de l'any 1916, procedent d'Eivissa, l'origen del qual s'està investigant. La idea és que, el proper estiu, tres o quatre d'aquestes barques naveguin per la mar de Calafell amb un propòsit ben clar: apropar la navegació tradicional a tots els calafellencs.

En la restauració d'aquestes embarcacions, hi ha participat una quinzena de joves de 18 a 25 anys acollits al projecte «Suma't», un pla de formació i ocupació juvenil impulsat per la Generalitat i finançat pel Fons Social Europeu. L'operació és fruit d'un acord entre l'Ajuntament de Calafell i Patí Català Calafell, signat la primavera passada, per fer el mòdul dedicat a l'aprenentatge d'oficis nàutics a la seu de l'entitat. Quatre professors membres de l'associació van ser els encarregats d'impartir les classes, sota la direc-

ció tècnica del mestre d'aixa calafellenc Ramon Forner. La finalitat de l'escola-taller és doble: a més d'ensenyar un ofici, despertar en els joves l'interès pel mar, el patrimoni marítim i la navegació tradicional. Aquesta tardor dos o tres d'aquests alumnes es quedaran en pràctiques a l'associació i acabaran la restauració de la *Montserrat*.

La feina de recuperació i restauració d'embarcacions per part de l'associació Patí Català Calafell no s'acaba aquí. Aquest estiu passat van iniciar el que en diuen «missió de salvació de barques». Van començar pel delta de l'Ebre, buscant barques abandonades i malmeses, amb la intenció de localitzar-ne els propietaris i estudiar la manera de recuperar-les. L'objectiu final, a deu o quinze anys vista, és formar una col·lecció d'embarcacions tradicionals de tot el litoral català. N'hi ha més: la construcció d'una rèplica del *Capitán Argüello*, la barca de l'escriptor Carlos Barral, que es troba al Museu del Port de Tarragona.

Moure tantes barques i tirar endavant tota aquesta feina seria impossible sense disposar d'unes instal·lacions adients. L'associació Patí Català Calafell les té, i podríem dir, sense exagerar, que la seu de l'entitat és la joia de la corona, un dels seus actius més valuosos. Es tracta de l'antiga Destil·leria de l'Hostal, un magnífic exemple de l'arquitectura industrial de meitat del segle XIX, construïda per Joan Samà i Martí, marquès de Samà, a les

instal·lacions d'un antic hostal de carretera del segle XVIII. A partir del 1868 se'n va fer càrrec el seu nebot, Ernest Torrents i Samà, les inicials del qual encara es poden veure sobre la reixa de l'entrada principal. El complex era semblant al que els Samà tenien a Cuba. L'edifici principal constava de quatre naus separades per arcs de mig punt i teulada a dues vessants. A la primera hi havia els dipòsits de vi, i a les altres tres naus s'hi feia el destil·lat i hi havia el magatzem. És una construcció lleugera, espaiosa, sense detalls decoratius i feta d'obra mixta de totxo i maçoneria de calç i pedra. La Destil·leria de l'Hostal era tan important que la línia de tren de la costa es va fer passar a la vora i, l'any 1888, l'estació de Calafell es va edificar pràcticament al costat. El 1899 s'hi va construir la capella de Sant Antoni, d'estil neoromànic.

Actualment, a més d'albergar l'escola-taller de l'associació, aquest edifici singular i carregat d'història és el marc ideal per fer-hi cursos, conferències, presentacions i actes de tota mena relacionats amb la difusió del patrimoni marítim de Calafell. D'aquí surten també els projectes de l'entitat. El més recent és el programa de ràdio «Mar mític, mar lúdic», que s'emet els dijous al vespre des de Calafell Ràdio. I n'hi ha d'altres, molt més ambiciosos, que tenen per escenari aquest Mediterrani mític i lúdic, com suggereix el títol del programa, dels quals sentirem parlar aviat. 🌟 Joan Sol